

**การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม
ด้านความเมตตา สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2**

พระสุรเชษฐ์ แสวงเจริญ

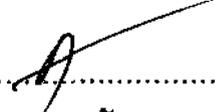
**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน**

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

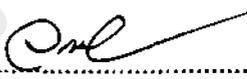
ปีการศึกษา 2550

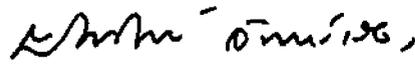
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรม
คุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เสนอโดยพระสุรเชษฐ์ แสงเจริญ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาลัทธิสุทธครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(นายตระกูล จันทสุนทร)
วันที่ 27 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรณวิไล นันทมานพ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง)

.....กรรมการ
(นายมานะ ทองรักษ์)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ดร.สันติ แสงสุก)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง นายมานะ ทองรักษ์
ชื่อนักศึกษา	พระสุรเชษฐ แสงเจริญ
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา	2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) สร้างโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนตามโปรแกรมฝึกอบรม 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์การประเมินหลังเรียน 4) ศึกษาเจตคติที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนวัดประดับ ปีการศึกษา 2550 จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) โปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา 3) แบบสอบถามเจตคติต่อโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และสถิติทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ได้โปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับนำไปใช้ฝึกอบรมกับนักเรียน
- 2) คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
- 3) คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หลังเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าคะแนนเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) คะแนนเฉลี่ยเจตคติที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 2.77$, S.D. = 0.59)

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Thesis Title   A Development of a Training Program on Ethics and Morality in the Aspect of Mercy for the Second Level-Primary Education Grades 4-6 Students

Thesis Advisors   Asst. Prof. Pramote Chanrueang
                                  Mr. Mana Thongrak

Name   Surachet Sawangjaroen

Concentration   Curriculum and Instruction

Academic Year   2008

ABSTRACT

This research aims to 1) construct the training program on ethics and morality in the aspect of mercy for the second level-primary education grade 4-6 students, 2) compare the students' pre-post learning achievement on this topic according to the training program, 3) compare the students learning achievement on this topic between the posttest and the post learning evaluation criteria, 4) study the students' attitude towards the training program. The 35 samples were the second level-primary education grade 4-6 students of Watpradub school, during the 2007 academic year. The instrument used consisted of 1) the students' training program on this topic, 2) an achievement test on this topic, and 3) an attitude test towards the training program. The data was analyzed to calculate mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test.

The findings indicated that:

1. the training program had enough efficiency to be implemented with students.
2. the posttest learning achievement of the training program was higher than that of the pre-test at a .01 level of statistical significance.
3. the posttest learning achievement of the training program was higher than that of the post learning evaluation criteria at a .01 level of statistical significance.
4. the students' attitude scores toward the training program overall were appropriate at a high level. ($\bar{X}$ = 2.7; S.D. = 0.59).

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือและแนะนำอย่างดี จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทร์เรือง ประธานสาขาหลักสูตรและการสอน และ นายมานะ ทองรักษ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดประดับ ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์สถานที่ใช้จัดฝึกอบรมและได้เมตตาอนุเคราะห์ในหลายๆ ด้าน ขอกราบขอบพระคุณคณะพระวิทยากรทุกท่านที่ได้เมตตาให้ความอนุเคราะห์งานวิจัยนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์

ขอเจริญพรขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการทำวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ขอเจริญพรขอบคุณคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีทุกท่านที่ได้กล่าวนามไว้ ที่ได้ให้ความรู้ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ และเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

ขอเจริญพรขอบคุณผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนโรงเรียนวัดประดับที่สนับสนุนงานวิจัยนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องสักการะคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ทุกท่าน ด้วยความซาบซึ้งและสำนึกในบุญคุณตลอดมา

พระสุรเชษฐังค์ แสงเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
สมมติฐานการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
การฝึกอบรม.....	11
ความหมายของการฝึกอบรม.....	11
ความสำคัญและความจำเป็นของการฝึกอบรม.....	11
จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม.....	12
ประเภทของการฝึกอบรม.....	13
กระบวนการฝึกอบรม.....	14
ข้อควรคำนึงการฝึกอบรม.....	14
การเลือกเทคนิคการฝึกอบรม.....	15
ประโยชน์ของการฝึกอบรม.....	16
โปรแกรมการฝึกอบรม.....	16
ความหมายของโปรแกรมการฝึกอบรม.....	16
องค์ประกอบของโปรแกรมการฝึกอบรม.....	17
การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรม.....	17
ข้อเสนอแนะในการนำโปรแกรมไปใช้.....	18
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม.....	19
ความหมายของคุณธรรม.....	19
ความหมายของจริยธรรม.....	19
องค์ประกอบของคุณธรรมและจริยธรรม.....	21
คุณธรรมพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับมนุษย์.....	22

บทที่ 2 (ต่อ)

	หน้า
การปลูกฝังคุณธรรมและการสร้างคุณธรรม	23
แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม.....	32
ความเมตตาในชีวิตประจำวัน	34
ความหมายของเมตตาและการเจริญเมตตา	34
วิธีและขั้นตอนการเจริญเมตตา.....	35
ประโยชน์ (อานิสงส์) ของการเจริญเมตตา.....	36
พรหมวิหาร 4	38
ความหมายของพรหมวิหาร 4.....	38
ประโยชน์ของการประพฤติตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4	38
อารักขกัมมัฏฐาน 4	38
ความหมายของอารักขกัมมัฏฐาน 4	38
ประโยชน์ของการประพฤติตามหลักธรรมรักษากัมมัฏฐาน 4	39
ศีล 5	39
ความหมายของศีล	39
ลักษณะของศีล 5	39
องค์ประกอบของศีล 5	39
ความสำคัญของศีล 5	40
สมณะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน	41
การทำสมาธิเบื้องต้น	41
การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน	44
ความหมายของวิปัสสนา	49
ฐานสำหรับเจริญวิปัสสนา	50
การเจริญวิปัสสนาในชีวิตประจำวัน	50
วิภังชวาท.....	53
ความหมายของวิภังชวาท.....	53
วิธีคิดแบบวิภังชวาท.....	54
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	60
ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	60

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
เจตคติ	62
ความหมายของเจตคติ.....	62
ลักษณะที่สำคัญของเจตคติ.....	63
องค์ประกอบของเจตคติ.....	64
การเปลี่ยนแปลงเจตคติ.....	64
การวัดเจตคติ.....	66
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
งานวิจัยในประเทศ.....	67
งานวิจัยต่างประเทศ.....	69
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	71
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	71
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	71
วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	72
การดำเนินการวิจัย.....	77
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
ตอนที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมคุณธรรมจริยธรรมด้าน ความ เมตตาของ นักเรียน.....	83
ตอนที่ 2 เจตคติที่มีที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความเมตตาของนักเรียน.....	85
ตอนที่ 3 การปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความเมตตา.....	87
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	88
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	88
สมมติฐานการวิจัย	88
วิธีดำเนินการวิจัย.....	88
สรุปผลการวิจัย.....	90
อภิปรายผล.....	90

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	94
บรรณานุกรม.....	96
ภาคผนวก.....	104
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	106
ภาคผนวก ข หนังสือของความอนุเคราะห์.....	107
ภาคผนวก ค แบบประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบ	
แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามวัดเจตคติ.....	115
ภาคผนวก ง การวิเคราะห์ข้อมูล.....	119
ภาคผนวก จ โปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตาสำหรับ	
นักเรียนช่วงชั้นที่ 2	135
ภาคผนวก ฉ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้าน	
ความเมตตาและแบบสอบถามวัดเจตคติต่อโปรแกรม.....	141
ภาคผนวก ช แผนการฝึกอบรม.....	149
ภาคผนวก ซ ภาพประกอบการฝึกอบรม.....	193
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	219

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความเมตตา ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระหว่างก่อนกับหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	84
ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความเมตตา ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 หลังเข้าโปรแกรมกับคะแนนเกณฑ์.....	84
ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายเจตคติ ที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรม	85
ตาราง 4 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา.....	120
ตาราง 5 คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรม ด้านความเมตตา.....	122
ตาราง 6 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา.....	124
ตาราง 7 ค่าสัดส่วนของคนที่ทำถูกและสัดส่วนของคนที่ทำผิดแต่ละข้อของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา.....	126
ตาราง 8 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามวัดเจตคติต่อโปรแกรม ฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา.....	128
ตาราง 9 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดเจตคติต่อโปรแกรมฝึกอบรม.....	129
ตาราง 10 ค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณธรรมจริยธรรม ด้านความเมตตาของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ระหว่างก่อนกับหลังเข้าร่วมโปรแกรม..	131

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
ภาพ 2 กระบวนการฝึกอบรม.....	14
ภาพ 3 กรอบแนวคิดในการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความเมตตา.....	73
ภาพ 4 โปรแกรมฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้านความเมตตา.....	74